

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Τομέα Δημοσίου
Δικαίου
2003 – 2004

Συνταγματικό Δίκαιο

Επιβλέπων Καθηγητής:
Κος Ανδρέας Δημητρόπουλος

ΘΕΣΜΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ
ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

-

Η υπόθεση του «Μεγάλου Αδελφού»

Επιμέλεια:
Ράμμος Αλέξανδρος

Το Σύνταγμα από το συνδυασμό των άρθρων 5 παρ. 1 και 106 παρ. 2 θεσμοποιεί την ιδιωτική οικονομική ελευθερία και πρωτοβουλία. Στα πλαίσια του Θεσμού αυτού κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο έχει το δικαίωμα ελεύθερης οικονομικής δραστηριότητας. Η ελεύθερη, όμως, οικονομική δραστηριότητα δεν μπορεί να θέσει αιτιώδεις περιορισμούς στην συνταγματικά κατοχυρωμένη προστασία των ατόμων από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- I. Εισαγωγή.
- II. Πραγματικά περαστικά.
- III. Ο θεσμός της γενικής οικονομική ελευθερίας.
- IV. Προστασία από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση προσωπικών δεδομένων.
- V. Η αρχή του αιτιώδους των περιορισμών.
- VI. Μη αιτιώδης ο περιορισμός της προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση προσωπικών δεδομένων.
- VII. Συμπέρασμα.

I. Εισαγωγή.

1. Στην παρούσα εργασία θα αντιμετωπίσουμε τα ζητήματα που γεννούνται, όταν η άσκηση της οικονομική ελευθερίας καταλήγει στο να θίγει την ιδιωτική ελευθερία και συγκεκριμένα την προστασία των ατόμων από τη συλλογή και επεξεργασία προσωπικών τους δεδομένων. Θα εξετάσουμε, δηλαδή, τη σύγκρουση δύο συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων μέσα από το πρίσμα της σχέσεως που δημιουργείται μεταξύ δυο αντισυμβαλλομένων στα πλαίσια του Θεσμού της ιδιωτικής οικονομικής πρωτοβουλίας. Το ερώτημα που εν προκειμένω τίθεται και στο οποίο θα κληθούμε να δώσουμε μια όσο το δυνατόν εμπειριστατωμένη και επιστημονικά τεκμηριωμένη απάντηση είναι κατά πόσο η οικονομική ελευθερία μπορεί να περιορίσει αιτιωδώς, και άρα νομίμως, την προστασία από τη συλλογή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Η έρευνά μας θα βασιστεί στην απόφαση υπ. αρ. 92/2001 της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, η οποία έταμε το ζήτημα στην υπόθεση του «Μεγάλου Αδελφού». Αφού εν συντομία παραθέσουμε τα πραγματικά περιστατικά θα εξετάσουμε τόσο το δικαίωμα της γενικής οικονομικής ελευθερίας όσο και το αντίστοιχο προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση προσωπικών δεδομένων και στη συνέχεια θα επιχειρήσουμε να ανακαλύψουμε το αιτιώδες ή το αναιτιώδες του περιορισμού της προστασίας αυτής.

II. Πραγματικά περαστικά.

Η εταιρεία « ΕΝΑ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΑΕ » με την από 30/05/2001 δήλωσή της ανακοίνωσε στην Αρχή τη δημιουργία αρχείου με σκοπό την επιλογή προσώπων για την συμμετοχή στην τηλεοπτική εκπομπή με την ονομασία « Μεγάλος Αδερφός » (Big Brother) που πρόκειται να μεταδοθεί από τον τηλεοπτικό σταθμό ANTENNA TV ΑΕ στην αρχή της επόμενης τηλεοπτικής περιόδου. Στην ίδια δήλωσή της ενημερώνει την Αρχή, ότι δεν πρόκειται να συλλέγει από τα προς επιλογή πρόσωπα ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα. Τα ίδια διαβεβαιώνει και ο τηλεοπτικός σταθμός. Στο παραπάνω αρχείο καταχωρίζονται οι υποψήφιοι για υπογραφή σύμβασης συμμετοχής στην εκπομπή με σκοπό την επιλογή από αυτούς των προσώπων που τελικά θα συμμετάσχουν.

Με βάση προσύμβαση που υπογράφεται η εταιρεία αναλαμβάνει την υποχρέωση καταβολής στον τελικό νικητή 50,000,000 δρχ. (πενήντα εκατομμυρίων δραχμών) και στα λοιπά μέλη της ομάδας, για τη συμμετοχή τους, χρηματικού ποσού, που θα καθορισθεί αργότερα. Αυτοί που θα επιλεγούν υποχρεούνται να ζήσουν επί 112 ημέρες μαζί σε ειδικό στούντιο. Κατά το χρονικό αυτό διάστημα δεν θα έχουν την παραμικρή επικοινωνία με τον εξωτερικό κόσμο, δεν θα έχουν τηλέφωνο, τηλεόραση, ραδιόφωνο ή εφημερίδα, αλλά ούτε χαρτί και μολύβι. Θα έχουν εγκαταλείψει κάθε επαγγελματική, οικογενειακή ή κοινωνική τους σχέση ή δραστηριότητα.

Στο σπίτι του Μεγάλου Αδερφού, όπως ονομάζεται η κατοικία, καθένας από τους « παίχτες » θα ζει με 11 αγνώστους έχοντας όλο αυτό το διάστημα ανύπαρκτες ιδιωτικές στιγμές. Το σπίτι είναι εξοπλισμένο με βιντεοκάμερες και αυτόματες

συσκευές μαγνητοσκόπησης σε μεγάλο αριθμό και θα καταγράφεται κάθε τους κίνηση ή ήχος εικοσιτέσσερις ώρες το εικοσιτετράωρο επί επτά ημέρες την εβδομάδα. Επίσης, θα παρακολουθούνται συνεχώς από τους παραγωγούς και το κοινό. Είναι μάλιστα υποχρεωμένοι εφόσον δεν κοιμούνται να φέρουν ασύρματο μικρόφωνο. Και κατά τον ύπνο τους θα παρακολουθούνται.

Ορισμένη ώρα κάθε μέρα θα γίνεται μοντάζ και θα συλλέγονται οι πιο ενδιαφέρουσες στιγμές, κατά την κρίση του παραγωγού και όχι του « παίχτη », οι οποίες και θα προβάλλονται από τον σταθμό, για χρονικό διάστημα 45' περίπου ημερησίως σε ώρα που ακόμα δεν έχει καθορισθεί. Παράλληλα, θα γίνεται συνεχής μετάδοση της εκπομπής μέσω του διαδικτύου και επομένως η δυνατότητα παρακολούθησης των διαδραματιζομένων στο σπίτι του Μεγάλου Αδερφού θα είναι δυνατή από κάθε ενδιαφερόμενο χρήστη ανά τον κόσμο, οπουδήποτε κι αν βρίσκεται. Η αποχώρηση από το σπίτι είναι ελεύθερη, αλλά πρέπει να δηλωθεί στο δωμάτιο « εξομολόγησης » και να εξηγηθούν οι λόγοι της αποχώρησης, η οποία επίσης μεταδίδεται. Εξάλλου σε τακτά χρονικά διαστήματα ένας από τους συμμετέχοντες αποβάλλεται με απόφαση των λοιπών συμμετεχόντων και του κοινού και τελικά απομένει ένας παίκτης που κερδίζει το έπαθλο.

III. Ο θεσμός της γενικής οικονομικής ελευθερίας.

Το Σύνταγμα περιέχει για πρώτη φορά στο άρθρο 5 παρ. 1 ρητή κατοχύρωση της γενικής οικονομικής ελευθερίας, στην οποία υπάγεται κάθε άλλη μη ρητώς προστατευόμενη ή ρυθμιζόμενη οικονομική δραστηριότητα.

Η διάταξη του άρθρου 5 παρ. 1 κατοχυρώνει, μεταξύ άλλων, την γενική οικονομική ελευθερία, ενώ άλλες συνταγματικές διατάξεις εγγυώνται ειδικές πλευρές της οικονομικής ελευθερίας, όπως την ελευθερία χρήσεως και διαθέσεως της ιδιοκτησίας (άρθρο 17) ή την ελευθερία της εργασίας (άρθρο 22). Η διάταξη του άρθρου 5 παρ. 1 εφαρμόζεται επομένως μόνο επικουρικά: για να κατοχυρώνει δηλαδή πλευρές της οικονομικής ελευθερίας που δεν προστατεύονται από άλλες ειδικές διατάξεις του Συντάγματος. Πρόκειται κυρίως για την ιδιωτική αυτονομία και μάλιστα την ελευθερία των συμβάσεων και των κερδοσκοπικών ενώσεων και την ελευθερία του ανταγωνισμού.

Από την κατοχύρωση της οικονομικής ελευθερίας στο άρθρο 5 παρ. 1 προκύπτει αβίαστα και η συνταγματική εγγύηση της ιδιωτικής οικονομικής πρωτοβουλίας. Ο συντακτικός νομοθέτης την αναφέρει όμως και ρητά στο άρθρο 106 παρ. 2, αν και για να την περιορίσει.

Η διάταξη του άρθρου 106 παρ. 2 επιδιώκει τον διπλό σκοπό να θέσει όρια τόσο στον κρατικό παρεμβατισμό όσο και στην ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία. Ενώ το άρθρο 5 παρ. 1 κατοχυρώνει το ατομικό δικαίωμα της οικονομικής ελευθερίας, το άρθρο 106 παρ. 2 περιέχει θεσμική εγγύηση της ελεύθερης ιδιωτικής οικονομικής πρωτοβουλίας. Η θεσμική εγγύηση της ιδιωτικής οικονομικής πρωτοβουλίας περιλαμβάνει και την θεσμική εγγύηση του ελεύθερου ανταγωνισμού, τον οποίο πρέπει να προστατεύει το κράτος.

Η ελευθερία της ιδιωτικής οικονομικής πρωτοβουλίας δεν αναφέρεται μόνο στην παραγωγή και προσφορά, αλλά και στην κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών, χωρίς την οποία η πρώτη είναι χωρίς αντικείμενο. Η ελευθερία των συμβάσεων και η ελευθερία του ανταγωνισμού αποσκοπούν και στην ελευθερία των καταναλωτών. Από την διασπορά των καταναλωτών και την δυσχέρεια οργάνωσής τους προκύπτει η ασθενικότερη θέση τους έναντι των παραγωγών και η ανάγκη προστασίας των καταναλωτών.

Από την οικονομική ελευθερία που κατοχυρώνει το άρθρο 5 παρ. 1 απορρέει η ελευθερία των συμβάσεων. Ο άνθρωπος είναι ελεύθερος έναντι των συνανθρώπων του μόνο εφ' όσον αυτοί δεν μπορούν να τον δεσμεύσουν χωρίς την συγκατάθεσή του. Την συγκατάθεση αυτή μπορεί να τη δώσει σε μονομερή δικαιοπραξία, συνήθως όμως στο πλαίσιο μια σύμβασεως. Ο άνθρωπος είναι ελεύθερος εφόσον και στο μέτρο που η σύναψη και το περιεχόμενο της δικαιοπραξίας και ιδιαίτερα της σύμβασεως εξαρτάται από την ελεύθερη βούλησή του. Έτσι η ελευθερία του ανθρώπου συνεπάγεται λογικά την δικαιοπρακτική ελευθερία και μάλιστα την ελευθερία των συμβάσεων. Η ελευθερία των συμβάσεων είναι το σπουδαιότερο τμήμα της ιδιωτικής αυτονομίας, της νομικής δηλαδή αυτοδιαθέσεως του ιδιώτη.

Φορείς της οικονομικής ελευθερίας είναι τόσο τα φυσικά πρόσωπα όσο και τα νομικά χωρίς διάκριση μεταξύ ημεδαπών και αλλοδαπών προσώπων.

Η ελευθερία των συμβάσεων περιλαμβάνει την ελευθερία αν κατ' αρχήν θα συναφθεί ή θα καταργηθεί ή θα αναγνωριστεί η σύμβαση, με ποιον θα συναφθεί και τι περιεχόμενο θα έχει. Παρεκκλίσεις από την ελευθερία των συμβάσεων παρουσιάζονται κυρίως στις περιπτώσεις των φυσικών ή νομικών μονοπωλίων και στο εργατικό και κοινωνικό ασφαλιστικό δίκαιο.

Με την ελευθερία των συμβάσεων δεν συμβιβάζεται κατ' αρχήν μεταγενέστερη επέμβαση του νομοθέτη εις βάρος ενός των συμβαλλομένων εκτός όπου πρόκειται περί καταχρήσεως του εκ σύμβασεως δικαιώματος ή ασκήσεως συμβατικής ελευθερίας εις βάρος της ελευθερίας και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας ή επί βλάβη της εθνικής οικονομίας.

Η ιδιωτική αυτονομία και μάλιστα η ελευθερία των συμβάσεων αποτελούν θεσμική εγγύηση απορρέουσα από την διάταξη του άρθρου 106 παρ. 2 Σ. Η εν λόγω διάταξη κατοχυρώνει σιωπηρά την ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία υπό τρεις ρητά καθοριζόμενους περιορισμούς. Με την θεσμική της εγγύηση η συμβατική ελευθερία δεν καθίσταται «κοινωνική λειτουργία», αλλά υπάγεται απλώς σε κοινωνικούς περιορισμούς.

Όπως όλα τα ατομικά δικαιώματα, έτσι και η ελευθερία των συμβάσεων σταματά εκεί που αρχίζει η απαγορευμένη από το Σύνταγμα κατάχρησή της (άρθρο 25 παρ. 3).

Όσον αφορά τα όρια που τίθενται στο πλαίσιο της οικονομικής ελευθερίας, η άσκηση της οικονομικής ελευθερίας από ένα άτομο δεν επιτρέπεται να παρεμποδίζει την άσκηση της ίδιας ελευθερίας από ένα άλλο άτομο. Για αυτόν τον λόγο η ελευθερία του ανταγωνισμού προκύπτει ήδη από την συνταγματική απαγόρευση της προσβολής των δικαιωμάτων των άλλων κατά την άσκηση της οικονομικής ελευθερίας.

«Δικαιώματα των άλλων» είναι όμως και όλα τα άλλα ατομικά δικαιώματα, ιδίως μάλιστα η ελευθερία και η ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Η οικονομική ελευθερία πάντως περιορίζεται μόνο από τα δικαιώματα και όχι από τα απλά συμφέροντα των άλλων που δεν προστατεύονται ειδικώς από το δίκαιο. «Δικαιώματα των άλλων» είναι και τα δικαιώματα των καταναλωτών, που ο νομοθέτης μπορεί να προστατεύει τόσο ουσιαστικά όσο και δικονομικά.

Η οικονομική ελευθερία περιορίζεται όχι μόνο από τις διατάξεις των άρθρων 106 παρ. 2 και 17 παρ. 1 που αναφέρονται στην ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία και στην κρατική προστασία της ιδιωτικής ιδιοκτησίας, αλλά και από όλες τις άλλες συνταγματικές διατάξεις, μέσα πάντως στα όρια της αρχής της αναλογικότητας.

Η οικονομική ελευθερία δεν επιτρέπεται να παραβιάζει τα χρηστά ήθη. Ο περιορισμός αυτός αποτελεί στην πραγματικότητα επιφύλαξη του νόμου με την

έννοια, ότι τα χρηστά ήθη καθορίζονται από τους εκάστοτε ισχύοντες νόμους, μέσα όμως στα όρια του Συντάγματος.

Ειδικά στην οικονομική πρωτοβουλία αναφέρονται οι περιορισμοί του άρθρου 106 παρ. 2, κατά το οποίο «η ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία δεν επιτρέπεται να αναπτύσσεται εις βάρος της ελευθερίας και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας ή επί βλάβη της εθνικής οικονομίας».

Υπό τον όρο ελευθερία δεν νοείται μόνο η φυσική ελευθερία, αλλά όλες οι ατομικές ελευθερίες τις οποίες κατοχυρώνει το Σύνταγμα και οι συνάδοντες με αυτό νόμοι. Η ελευθερία του ανθρώπου περιορίζει επομένως την οικονομική ελευθερία και προπάντων την ελευθερία των συμβάσεων. Έτσι δεν μπορεί ο άνθρωπος να πωλήσει ή οπωσδήποτε να παραχωρήσει την ελευθερία του. Ενώ ασφαλώς ο άνθρωπος μπορεί να περιορίσει *in concreto* την ελευθερία του έναντι άλλων ανταλλαγμάτων, δεν μπορεί να παραιτηθεί γενικά από μία ή περισσότερες ατομικές ελευθερίες.

Φραγμό στην ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία θέτει κατά το άρθρο 106 παρ. 2 και η ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Το ισχύον Σύνταγμα διακηρύσσει και προστατεύει για πρώτη φορά ρητώς την αξία του ανθρώπου και την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Ιδίως η διάταξη του άρθρου 2 παρ. 2 δεν υπόκειται ούτε σε ανάκληση ούτε σε αναθεώρηση.

Η παραίτηση από το δικαίωμα της αξιοπρέπειας είναι αντισυνταγματική, έστω και αν γίνεται για μια συγκεκριμένη φορά, και ανεξάρτητα από τις συνθήκες υπό τις οποίες γίνεται.

Στην αξιοπρέπεια του ανθρώπου αντίκειται και η απαγόρευση της προσωπικής κρατήσεως για μόνο τον λόγο της αδυναμίας εκπληρώσεως μιας συμβατικής υποχρεώσεως.

IV. Προστασία από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση προσωπικών δεδομένων.

Η πρόσφατη συνταγματική αναθεώρηση ενέταξε στο Σώμα του Συνταγματικού μας Χάρτη μια νέα διάταξη στο Μέρος Β' «Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα». Πρόκειται για το άρθρο 9^Α που προβλέπει ότι καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως νόμος ορίζει. Η διάταξη του υπό εξέταση άρθρου προχωράει ακόμα περισσότερο και συνταγματοποιεί την ήδη υπάρχουσα Ανεξάρτητη Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.

Με την εν λόγω συνταγματική πρόβλεψη αλλά και με τον ήδη προϋπάρχοντα νόμο 2472/1997 η χώρα μας ανταποκρίθηκε στο αίτημα των καιρών και θέσπισε κανόνες για την προστασία από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, δηλαδή πληροφοριών προσωπικού χαρακτήρα. Οι αυξημένες χάρη στη σύγχρονη τεχνολογία, δυνατότητες συλλογής και ποικίλης χρήσης πληροφοριών που αφορούν το άτομο, δηλαδή την ταυτότητα, τις ιδιότητες, τη ζωή, την υγεία, το επάγγελμα, τη δράση, τις αντιλήψεις τις σχέσεις, την προϊστορία του κάθε ατόμου συνεπάγονται κινδύνους για επεμβάσεις, ήπιες ή έντονες στην προσωπικότητά του και δημιουργούν, στις σημερινές κοινωνίες την ανάγκη ειδικής προστασίας του.

Ιδίως η ραγδαία εξελισσόμενη ηλεκτρονική τεχνολογία επιτρέπει τη σε ελάχιστο χρόνο και με ελάχιστο κόστος επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων. Οι πολλαπλασιασμένοι κίνδυνοι για το υποκείμενο των δεδομένων, το άτομο δηλαδή στο οποίο αναφέρονται οι πληροφορίες, μπορούν να διακριθούν σε τρεις βασικές κατηγορίες:

α) Ο ηπιότερος κίνδυνος είναι να θιγεί από τη χρήση, τη δημοσιοποίηση, τη διάδοση κλπ των προσωπικών πληροφοριών η ησυχία του ατόμου, το δικαίωμά του στη μόνωση, την ψυχική ηρεμία, στη μη παρενόχληση, τη μη αποκάλυψη των στοιχείων της προσωπικής του σφαίρας, στοιχείων που είναι δικά του, που μόνο αυτός μπορεί να διαχειρίζεται, να τα δημοσιοποιεί ή όχι («δικαίωμα πληροφοριακού αυτοκαθορισμού»). Πρόκειται για την ιδιωτικότητα στην πιο λεπτή, την εσώτερη μορφή της.

β) Όταν υπάρχουν και αρνητικά δεδομένα (σύνηθες για τα περισσότερα άτομα, αν όχι για όλα) ο κίνδυνος είναι μεγαλύτερος, κίνδυνος εκμετάλλευσης σε βάρος του ατόμου των εν λόγω δεδομένων, ακόμη και αν αυτά αφορούν το μακρινό παρελθόν, δεδομένων που κάποτε δικαιούται το άτομο να αξιώσει να ξεχαστούν ή να μην μεγαλοποιηθούν. Ανασυρόμενα στην επιφάνεια τα αρνητικά δεδομένα μπορεί να αποτελέσουν σοβαρό εμπόδιο στην προσπάθεια του ατόμου να αναπτύξει την προσωπικότητά του και να έχουν δυσανάλογες με τη βαρύτητά τους δυσμενείς συνέπειες για το άτομο αυτό. Ακόμη και από το ποινικό μητρώο κάποτε διαγράφονται οι ποινές για διευκόλυνση της επανένταξης του καταδίκου στην κοινωνία. Τα όποια αρνητικά όμως δεδομένα, που υπάρχουν στην κατοχή ενός άλλου, ακόμη και μικρά λάθη ή ατυχήματα του παρελθόντος, μπορούν να διαιωνίζονται και μάλιστα να αξιοποιούνται ηλεκτρονικά εις το διηνεκές (π.χ. να πωλούνται σε κάθε ενδιαφερόμενο από επιχειρήσεις που ασχολούνται ειδικά με τη συλλογή και παροχή πληροφοριών για την οικονομική κατάσταση, τις προσωπικές σχέσεις κλπ φυσικών και νομικών προσώπων).

γ) Ακόμη μεγαλύτερος είναι ο κίνδυνος κατηγοριοποίησης των ατόμων μέσω σχηματικής ταξινόμησης και κατάταξης των δεδομένων που τον αφορούν, με συνέπεια να ελέγχονται ευκολότερα τα άτομα, να γίνονται διακρίσεις μεταξύ τους και να χειραγωγείται η δράση ακόμη και η σκέψη τους.

Συνύπαρξη των κινδύνων δυο ή και των τριών παραπάνω κατηγοριών είναι, φυσικά, δυνατή. Εξάλλου οι κίνδυνοι αυτοί γίνονται μεγαλύτεροι χάρη στη δυνατότητα πολλαπλών χρήσεων των δεδομένων από τους κατόχους τους, χρήσεων διαφορετικών από τον αρχικό τους σκοπό της συλλογής τους. Για όλους τους ανωτέρω λόγους κρίθηκε επιτακτική από τον αναθεωρητικό νομοθέτη να προσθέσει κατά την πρόσφατη αναθεώρηση σχετικό άρθρο που να προβλέπει ειδικά την προστασία των ατόμων από την επεξεργασία των προσωπικών τους δεδομένων.

V. Η αρχή του αιτιώδους των περιορισμών.

Καταρχήν όλα τα θεμελιώδη δικαιώματα εφαρμόζονται στις διαπροσωπικές σχέσεις και ως προς το γενικό αμυντικό τους περιεχόμενο, δηλαδή ως προς όλη την έκταση του αμυντικού περιεχομένου τους, όπως εφαρμόζονται στις σχέσεις κράτους – πολιτών. Εφαρμόζεται έτσι η συνταγματική αρχή της βασικής ισχύος των θεμελιωδών δικαιωμάτων, με την μορφή της καταρχήν απαγόρευσης του περιορισμού του γενικού αμυντικού τους περιεχομένου.

Συνταγματική επιταγή δεν αποτελεί μόνο η εφαρμογή του γενικού αμυντικού περιεχομένου, αλλά και ο περιορισμός του, η θεσμική του προσαρμογή, στις περιπτώσεις που είναι απαραίτητο, στις περιπτώσεις δηλαδή που η εφαρμογή του θα οδηγούσε σε διάλυση των εννόμων σχέσεων και των θεσμών. Προκύπτει έτσι ότι υπάρχουν δύο ειδών περιορισμοί του γενικού αμυντικού περιεχομένου: οι περιορισμοί που επιτρέπονται και ή απλοί περιορισμοί και οι περιορισμοί που απαγορεύονται ή προσβολές των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Οι συνταγματικά

επιτρεπόμενοι περιορισμοί είναι αιτιώδεις, δηλαδή περιορισμοί επιβαλλόμενοι από την αιτιώδη συνάφεια, την φυσική σχέση δικαιώματος και θεσμού. Αντίθετα οι απαγορευμένοι περιορισμοί είναι αναιτιώδεις, δηλαδή περιορισμοί μη επιβαλλόμενοι από τη φυσική σχέση δικαιώματος και θεσμού.

Το αν λοιπόν ένας περιορισμός είναι αιτιώδης ή αναιτιώδης εξαρτάται από τη φυσική σχέση δικαιώματος και θεσμού. Κατά γενικό κανόνα, εφόσον θεμελιώδεις δικαίωμα και έννομη σχέση δεν συνδέονται με σχέση αιτιώδους συνάφειας (ανομοιογένεια) απαγορεύεται ο περιορισμός του γενικού αμυντικού περιεχομένου του δικαιώματος, ακριβώς διότι είναι δυνατή η εφαρμογή του. Αντίθετα εφόσον ανάμεσα στα δύο περιεχόμενα υπάρχει αιτιώδης συνάφεια (ομοιογένεια) τότε είναι επιτρεπτοί οι (απλοί) περιορισμοί, ακριβώς διότι δεν είναι από τα πράγματα δυνατή η εφαρμογή του γενικού αμυντικού περιεχομένου. Η επιβολή απλών περιορισμών είναι επιτρεπτή μόνο κατά το μέτρο, που επιβάλλει η αιτιώδης συνάφεια.

Επιγραμματικά, επιτρέπονται οι αιτιώδεις και απαγορεύονται οι αναιτιώδεις περιορισμοί. Από αυτή την βασική αιτιώδη σχέση, προσδιορίζεται το περιεχόμενο των θεμελιωδών δικαιωμάτων, αλλά και το περιεχόμενο των Θεσμών.

Από την αρχή του αιτιώδους των περιορισμών, προκύπτει ότι δεν είναι αντισυνταγματικός ο περιορισμός τους, εφόσον επιβάλλεται από την αιτιώδη συνάφεια. Με άλλα λόγια εφόσον υπάρχει κοινό αντικειμενικό στοιχείο, είναι δυνατός ο περιορισμός του δικαιώματος, αναφορικά πάντοτε προς το στοιχείο αυτό. Από τη συνταγματική αρχή του αιτιώδους των περιορισμών, προκύπτει επίσης ότι αντίκειται στο Σύνταγμα ο περιορισμός του θεμελιώδους δικαιώματος, εφόσον ανάμεσα στο περιεχόμενο του και στο περιεχόμενο της διαπροσωπικής σχέσης, στο πλαίσιο της οποίας επιδιώκεται η εφαρμογή του, δεν υπάρχει κοινό αντικειμενικό στοιχείο (ανομοιογενείς αντιθέσεις).

VI. Μη αιτιώδης ο περιορισμός της προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση προσωπικών δεδομένων.

Με βάση το ιστορικό της υποθέσεως είναι φανερό ότι για λόγους εξυπηρέτησης των αναγκών της εκπομπής, και όχι μόνο, αφού η προβολή είναι αδιάλειπτη και μέσω του διαδικτύου, οδηγείται σε εξαφάνιση η ιδιωτική ζωή ως πυρήνας της ανθρώπινης προσωπικότητας. Η αναλαμβανόμενη υποχρέωση τείνει στον εξευτελισμό της αξίας του ανθρώπου κατά παράβαση και της επιταγής του άρθρου 2§1 Σ.

Πράγματι, αριθμός πολιτών με αποκλειστικό σκοπό τη μικρή πιθανότητα κέρδους και την επιτυχία «δημοσιότητας», εμφανίζεται να απαλλοτριώνει την προσωπική του ζωή και να γίνεται έρμαιο της τηλεθέασης. Ο συμβαλλόμενος πολίτης γνωρίζει ότι δεν υπάρχει γι' αυτόν περίπτωση ιδιωτικότητας. Κάθε στιγμή του εικοσιτετραώρου είναι ορατός από αόριστο αριθμό προσώπων. Ελέγχεται η παραμικρή του κίνηση, δεν μπορεί να αποκρύψει καμία δραστηριότητά του, ακόμη και εκείνη που κατά παράδοση γίνεται σε μοναχικότητα, ενώ αδυνατεί και ενστικτώδεις ενέργειές του να ορίσει εκτός θεαματικότητας. Απαξιώνεται η ανθρώπινη του ύπαρξη και παρασύρεται από την τηλεθέαση, χωρίς να μπορεί να αντιδράσει. Εξευτελίζεται πολλές φορές, χωρίς ο ίδιος να το αντιλαμβάνεται. Και ο ύπνος του παρακολουθείται και προβάλλεται. Γίνεται κυριολεκτικά άθυρμα του σταθμού, αλλά και του κοινού που παρακολουθεί την εκπομπή ή την ιστοσελίδα του διαδικτύου. Όλα αυτά συνοδεύονται με την πλήρη απομόνωση του από τον εξωτερικό κόσμο, ακόμα κι αν αυτό επιβάλλεται από λόγους ανωτέρας βίας. Δεν έχει τηλέφωνο,

δεν έχει τηλεόραση ή ραδιόφωνο, δεν μπορεί να δεχθεί επισκέψεις τρίτων, να στείλει μία επιστολή, αλλά ούτε και να ικανοποιήσει οποιαδήποτε καταναλωτική του ανάγκη, αφού τα αναγκαία τρόφιμα προσκομίζονται με μέριμνα του παραγωγού.

Με τις συνθήκες αυτές η συναίνεση του υποκειμένου, η οποία νομιμοποιεί τον υπεύθυνο της επεξεργασίας να συλλέξει προσωπικά δεδομένα και να δημιουργήσει αρχείο, είναι αντισυνταγματική, παράνομη και αντίθετη με τα χρηστά ήθη, αφού δημιουργεί συμπεριφορά αντικείμενη προς τις προεκτεθείσες συνταγματικές διατάξεις του σεβασμού και της προστασίας της αξίας του ανθρώπου, από τις οποίες απαγορεύεται η παραίτηση, αλλά επιπρόσθετα με τη συναίνεση αυτή, συνάπτεται σύμβαση με την οποία δεσμεύεται υπέρμετρα η ελευθερία και ως εκ τούτου είναι άκυρη.

Πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι η δυνατότητα κάθε υποκειμένου να αποχωρήσει δεν μπορεί να νομιμοποιηθεί από την πλευρά αυτή την συγκατάθεση, αφού ακόμα και αυτή (η αποχώρηση) γίνεται μόνο μετά από ειδική διαδικασία, η οποία δυσχεραίνει τις συνθήκες αποχώρησης (εξήγηση του λόγου σε ειδικό δωμάτιο με την πομπώδη ονομασία « δωμάτιο εξομολόγησης », βιντεοσκόπηση και μετάδοση της διαδικασίας αυτής). Σε κάθε περίπτωση, εφόσον αυτό δεν συμβεί, η υπέρμετρη δέσμευση της ελευθερίας και οι λοιποί καταπιεστικοί όροι θα εξακολουθούν να φέρονται ως δεσμευτικοί για τα μέρη καίτοι οδηγούν στα προαναφερθέντα αποτελέσματα.

VII. Συμπέρασμα.

29. Ανακεφαλαιώνοντας επισημαίνουμε, ότι το Σύνταγμα από το συνδυασμό των άρθρων 5 παρ. 1 και 106 παρ. 2 θεσμοποιεί την ιδιωτική οικονομική ελευθερία και πρωτοβουλία. Στα πλαίσια του Θεσμού αυτού κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο έχει το δικαίωμα ελεύθερης οικονομικής δραστηριότητας. Η ελεύθερη, όμως, οικονομική δραστηριότητα δεν μπορεί να θέσει αιτιώδεις περιορισμούς στην συνταγματικά κατοχυρωμένη προστασία των ατόμων από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Βιβλιογραφία

- Π. Δ. Δαγτόγλου, Συνταγματικό Δίκαιο – Ατομικά Δικαιώματα, Τόμος Α', 1991.
- Κ. Χ. Χρυσόγονος, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, 1998.
- Δ. Τσάτσος, Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Γ', 1988.
- Π. Ι. Παραράς, Σύνταγμα 1975 – Corpus 1, άρθρα 1 – 50, 1982
- Σβώλος / Βλάχος, Το Σύνταγμα της Ελλάδος, τόμος Β', 1955.
- Η. Γ. Κυριακόπουλος, Ελληνικόν Διοικητικόν Δίκαιον, τόμος Β', 1961.
- Α. Γ. Ράικος, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, τόμος Β', α', 1984.
- Ν. Ν. Σαρίπολος, Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου, τόμος Γ', 1923.
- Α. Ι. Μάνεσης, Συνταγματικά Δικαιώματα, τόμος Α', Ατομικές Ελευθερίες, 1982.
- Α. Γ. Δημητρόπουλος, Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου, 2001.
- Κ. Γ. Μαυριάς / Α. Μ. Παντελής, Συνταγματικά Κείμενα, 1996.
- Ε. Π. Σπηλιωτόπουλος, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, Τόμος Α', 1997.
- Ε. Π. Σπηλιωτόπουλος, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, Τόμος Β', 2001.
- Π. Δ. Δαγτόγλου, Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, 1997.
- Φ. Δωρής, Εισαγωγή στο Αστικό Δίκαιο, Τόμος Β1, 1991.
- Σ. Γεωργιάδης, Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου, 1997